

OROT HAMIZRACH

• A MANCHESTER SEPHARDIC PUBLICATION •

CHANUKAH • KISLEV 5781 • ISSUE 2

Inside this issue:

- Ma'amarei Mizrach
- Tzeirei Mizrach
- Halacha
- Ask the Rabbi
- Igunei Mizrach

Contents

For final rulings please consult your Rav.

Ma'amarei Mizrach

HaRav Shmuel Chocron Shlita THE YEVANIM'S INTENT	3
R' Yisrael Elkouby THE POWER OF CHANUKA.....	5
R' Dudi Dadash THE DEEP POWER OF CHANUKAH	6
R' David Shasha THE PURPOSE OF MIRACLES	6
R' Gur Aryeh Peretz THE KOTEL AND THE NESHAMA.....	7
R' Jonny Jacobs REAL BEAUTY.....	8
R' Jack Hodari WHY CAN WE NOT BENEFIT FROM THE CHANUKAH LIGHTS?	8

Tzeirei Mizrach

Zackary Mellul THE MIRACLE OF CHANUKA.....	10
David Benaim THE LIGHTING OF THE MENORAH	11
Shloimy Sellam THE BET YOSEF'S FAMOUS QUESTION	12
Chaim Sellam AL HANISIM.....	12
Moshe Bensalmon WHY 8 DAYS?	12
Shlomo Lewis RABBI CHAIM YOSEF DAVID AZULAI (CHIDA) 1724-1806	13

Ask the Rabbi

WHY DID THE CORONA VIRUS COME?	14
--------------------------------------	----

Halacha

SUMMARY OF THE QUESTION.....	16
THE TAXI AND THE TRAFFIC JAM.....	16
Rabbi Moshe Stamler Shlita ABBREVIATED PRAYER	17

עיוני מזרח (PAGES IN THE REVERSE ORDER)

HaRav Shmuel Chocron Shlita שבת, מילה וראש חודש כוונת היונים בביטול	23
R' Yosef Chaim Bitton זוכר חסדי אבות	22
R' Shmuel Oppenheimer בענין שמחה בחנוכה	19

The winners of the Raffle are:

David Benaim, Zachary Mellul &
Moshe Bensalmon

All boys who wrote Divrei Torah received a
£3 voucher and snack

Ma'amarei Mizrach

THE YEVANIM'S INTENT

HaRav Shmuel Chocron Shlita

(The original of this translated article can be found in Lashon Hakodesh in the Iyunei Mizrach section)

Megillat Antiyochus outlines how the Greeks wanted to annul three aspects of Jewish life: Shabbat, Milah, and Rosh Chodesh.

When we look at the wording of Al Hanissim, there are two things that need to be understood. Firstly, it says that the Greeks wanted to make us forget Torah, and to move away from Hashems's Mitzvot:

“ לשכחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך ”

Whereas in the Megilla above, it writes that the Greeks only wanted to annul three things

and they did not focus on any other aspect of Jewish life?

Secondly, I can understand why the Yevanim wanted to annul Shabbat and Mila which are both fundamental to Yahadut (Judaism): When somebody breaks Shabbat it is as if he has denied the creation of the world. Similarly, regarding one who does not observe the Mitzva Brit Mila it says, that it is as if one has denied the Brit of Avraham Avinu. But when we look at the Mitzva of Rosh Chodesh, although it is used to help us to know precisely when the Chagim and Moadim are, surely Chazal with their great wisdom would have found other ways to find out and know exactly when the Chagim would fall. So what is its significance?

It is clear that the Yevanim had a deeper intent with their decree. It is clear that Chazal are trying to teach us something very important about the moon and the months themselves.

When we look at the moon, we can see a sheifah (a desire and drive) to grow further and further. We see that the Torah describes the Aron in the Mishkan and states that there were two Kerubim on it. Rashi explains that the faces of the Kerubim were childlike. The Torah is hinting to us that when it comes to the Aron which symbolises Torah, just as a child desires to grow further, so too we should desire to grow further in Torah. When you ask a seven year old child how old he is, he may add on to his true age and say for example "I am eight", for this is his nature; to long for greatness. So too, when we learn Torah, we should have this desire to grow and develop, for if we don't learn with such an approach, we will not be successful in Torah.

***"The desire to rise
above and to strive to
higher levels"***

Chazal have already written on the words "אשרי מי" אשרי מי" ש"עמלו בתורה" that learning is not enough, it requires toil and effort. To turn over the words and ideas in our minds and hearts. As Rashi says in Behaalotecha: שתהיו עמלים בתורה אם בחוקותי תלכו. This is what we learn from the Moon: The desire to rise above and to strive to higher levels.

This is why Chazal ruled that we should only say Birkat Halevana for the first half of the month. For this is when the moon is still growing bigger, and this is the message we should internalise.

We can now understand the words of Rashi at the beginning of Bereishit: "The Torah could have started from the Parsha of Kiddush Hachodesh". At first glance, it is difficult to understand, what is the difference between this particular Parasha and any other? In any event, all the Parshiyot would be written in the Torah, so why is it so important that the Parsha of Kiddush Hachodesh is first? The answer, as we wrote above, is that this Parasha is teaching us a fundamental lesson in how to approach our learning of Torah.

Therefore, we can understand, what the

intent of the Yevanim was when they tried to annul this Mitzva. They wanted to take away the whole structure and way that the Jewish people learn Torah: with desire and energy. This would lead to the Torah being forgotten, chas vechalilah. This is what is meant by the words in Al Hanissim – Lehashkicham Toratecha.

The Mishna Berurah writes in his introduction to the halachot of this section, that on the one hand Chazal say that if it wasn't for the Chashmonaim, Torah would have been forgotten from Klal Yisrael, chas veshalom. Whereas, in another place, Chazal say, that anyone who claims to be from the descendants of the Chashmonaim is a foreign slave. How could it be that such holy people who acted with such mesirat nefesh for Klal Yisrael, should deserve such a lowly status?

The Ramban writes in Parshat Vayechi on the passuk לא יסור שבט. Chazal say that one of the 48 keys to acquiring Torah, is for a person to "recognises his place (role/status)". Now one might ask, why is this key so important; is it such a serious flaw to not to not recognise one's place?! Chazal saw deeper and said that if someone does not recognise their place, they will enter into the domain of others and can destroy themselves. This is what happened to these Kohanim Hakedoshim. The rule of all time is that the Kehuna belongs to the tribe of Levi, and Kingship belongs to David and his descendants forever. After the Chashmaim were victorious, they took the Kingship, and this caused their downfall.

We pray to Hashem that he should have mercy on the Jewish people wherever they are and remove the harsh plague and may we see salvation in the blink of an eye, and only hear good tidings.

Chanuka Samach. May we merit to Orot Gedolim.

THE POWER OF CHANUKA

R' Yisrael Elkouby

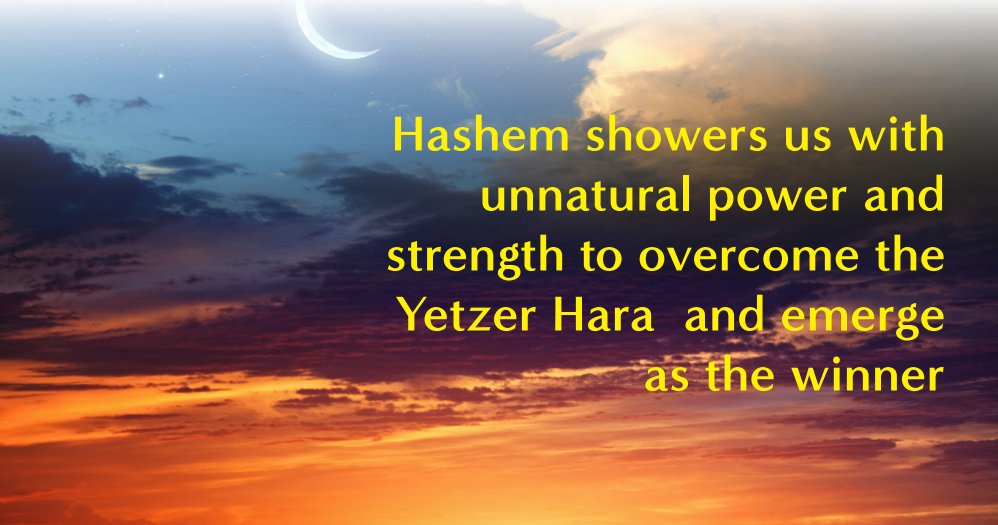
The story of Chanuka is distinctly different from other Yamim Tovim in how the events unfolded. With Purim and Pesach, the enemies of the Jews first lost their power due to the teshuva that the Jews took upon themselves, and then the Jews were able to defeat them. For example, Haman was hanged after the prayer and fasting of the Jewish people. It was after teshuva that the Jews fought the gentiles and defeated their enemies. The same with Pharaoh. Hashem struck Mitzrayim with ten Makot, after the Korban Pesach that the Jews offered; it was the Avodah of the Jewish people that then enabled them to leave Mitzrayim with ease.

On the other hand, in the miracle of Chanuka, the Chashmonaim waged war against the Greeks when they were at the peak of their power and the Jews were still deeply entrenched in the Greek culture. Despite this, Hashem still made the weak win against the strong; the many were defeated by the few.

The **Shem MiShmuel** says that every Chanuka Hashem gives us this special power to defeat the bad even if it is at its peak. A person may be deep in aveirot or in a bad place but during these special days of Chanuka, Hashem will give him the power to overcome his tests, to be able to defeat the yetzer hara and rekindle the good in his neshama. Providing that he is moser nefesh and determined to fight the bad like the Chashmonaim.

Therefore, we must take the opportunity to seize the great strength we receive on these special and holy days to conquer the bad, especially when things look bleak, because we have the best chance to win now.

There is a mashal brought down of two champions that had an arm wrestle in the town square. One of the champions was almost overpowering his opponent and it was clear that he was winning. The crowd were cheering wildly and ready to declare the winner. At the last minute, the 'loser' gathered all his strength and overcame the 'almost winner'. Similarly, the Yetzer Hara seems like he is winning, and that point Hashem showers us with an unnatural power and strength to overcome him and emerge as the winner.

Hashem showers us with
unnatural power and
strength to overcome the
Yetzer Hara and emerge
as the winner

of “visible” miracles is only to “boost” our awareness of Hashem’s total involvement in all areas of our life. After seeing nature being transcended, we then understand that all “natural causes” are just a facade and Hashem was, is and always will be in control.

A visible miracle is just a means to an end, to be able to recognize Hashem in our lives even more.

Thanking Hashem is about having the humility and belief to recognise the more subtle miracles, to see beyond the facade and to admit that even what “appears” to be

a coincidence or a result of our own personal success is really a kindness from Hashem.

For this reason, Chazal based Al Hanissim primarily on the military victory. After the clear miracle of the oil, we were able to see equally as clearly that this too was a miracle and to proclaim “YOU delivered the mighty into the hands of the weak.

With Hashem’s help may we use the miracle of Chanuka to appreciate that everything we have is really a miracle and a chessed from Hashem!!

THE KOTEL AND THE NESHAMA

R’ Gur Aryeh Peretz

A fascinating story is told of how the Kotel (Western Wall) was rescued from obscurity almost five centuries ago. According to an old legend, the Western Wall was rediscovered in about 1540 C.E. (5400):

Soon after the Turkish Sultan Salim the Magnificent had conquered Yerushalayim he looked out from the window of his residence near the area where the Beit Hamikdash once stood and observed a woman coming with a basket balanced on her head, and he saw her tossing its contents at the foot of the Western Wall. When he asked her, "What was that on your head?" she answered him that it was rubbish.

"Where were you taking it?" he asked her, and she answered, "To some specific place."

"Where are you from?" he continued.

"From Bethlehem," she answered.

The sultan was amazed that the lady had walked several miles all the way from Beitlehem just to dump the rubbish in this specific area. "Is there no other place to throw out your trash between here and Bethlehem?" he asked.

She explained that this was the custom of the Christian community ever since the Romans

destroyed the Holy Temple of the Jews but were unable to destroy the West Wall of the Temple Mount. By dumping garbage at this site for centuries a huge mound now covered the Wall and by this means they hoped to eliminate any memory of the sacred wall.

When Suleiman heard this, he ordered his men hide a few gold coins in the rubbish pile and invited all the residents of the city to dig for them. For thirty days the money-hungry people dug for these coins until the Wall was revealed.

That same day the sky filled with dark clouds and strong rain came and washed away the dirt.

(Midrash be-Hiddush, Commentary on Passover Haggada, of Eliezer Nahman Foa, Printed in Venice, 1648)

There is great spiritual lesson to learn from this story.

The kotel cannot be destroyed and the neshama of a Jew cannot be destroyed. The Yetzer Hara (evil inclination) is aware of this so instead of trying to destroy the neshama he piles rubbish on it by making us do aveirot (sins). Using this tactic, the Yetzer Hara hopes that we will fall into despair and lose hope of doing Teshuva.

But if we do not listen to the Yetzer Hara and concentrate on the few mitzvot (good deeds) that we can do, the rubbish pile on our Neshama will clear away and it will be pure, in the same way that a few gold coins cleared away the huge pile of rubbish from the kotel.

Whatever happens remember to always look for the positives.

REAL BEAUTY

R' Jonny Jacobs

The Hebrew name of something represents its essence, the word for “word” is “דבר”, which means a “word” or the “thing” ie its essence. If we wish to understand the essence of the greek culture we need to look at the Hebrew word “Yavan” (Greek) יון. The Yavanim were descendants of Noach’s oldest son Yefet which means beauty, external beauty ie with no depth or penimiut. This is represented by the straight lines in the word יון, the entire make up is showing outward with nothing significant inside or hidden as opposed to letters like a ׀ or ך or ם which suggest inner contemplation. When the name Yavan, יון is reversed, it becomes נוי which means beauty.

R' Ephraim Wachsman explains that the form of the letters represent the subtle culture of the Greeks, which was to inculcate the Greek ideals into the Jewish psyche, very slowly, but stealthily, again represented by the word יון. We start slowly with the Yud, extend the Yud to become a Vav and then extend further to become the longest letter a Nun, progressively spiralling downward. As stated by R Yisrael Salanter, the first time a person sins it's hard to do so, the next time he sins it becomes easier and finally it feels to him as if he is doing a mitzvah. (Compare this with

the mitzvah of lighting a Chanukia whose Halacha dictates to light in a place lower than 10 tefachim, a place void of Shechina and spirituality but whose “hidden” light increases daily and illuminates the penimus of every Jews soul.)

Our job is to harness this beauty for spiritual purposes as expressed by the word, ציון (Zion) formed by placing the ׀ in front of יון. The letter ׀ hints to the word צדיק the attribute of Yosef who rules over the powers of יון. The holiday Chanuka finds expression in the numerical value of the word חנוכה which is 90 (including a numerical of 1 for the word itself) which is equal to the letter ׀ (righteousness).

WHY CAN WE NOT BENEFIT FROM THE CHANUKAH LIGHTS?

R' Jack Hodari

It is well known that we can look at the Chanukah lights but cannot use them for anything. This may also be the reason why we use a Shammash.¹ Why can't we benefit from the lights of Chanukah?

SOURCE FOR NOT BENEFITING

1 See Gemara Shabbat 21b

In the chapter of Bammeh Madlikin (Shabbat 21a-21b), there is a list of oils and wicks that cannot be used for Shabbat candles. The Gemara says the reason is that they do not burn well. A Baraita says they cannot be used for the Menorah in the Bet Hamikdash either, and a Machloket follows, about whether they can be used for Chanukah lights.

One of the opinions is Rabi Zeira, whom the Halacha follows in this case.² He says that these lights which normally cannot be used for Shabbat candles, can be used on Chanukah, even on Friday night. The reason is that the Chanukah lights cannot be used for benefit, so we are not worried that people will play with the fire on Shabbat. People will keep away from the fire, because the Chanukah lights cannot be used for personal benefit.

This is the source that benefit from the Chanukia is prohibited. What is the reason for this?

WHY NOT?

Rashi says it is to show that the lights are for a Mitzvah and not for use like the other lights in the house.³ Rashba says we can't benefit as a way of showing respect to the Mitzvah.⁴ But I want to focus on a third reason given in the commentators.

2 It is possible that the other Amora'im would also have agreed to this conclusion. See Rashba and Ba'al HaMaor.

3 Rashi: ואסור להשתמש לאורה - שיהא ניכר שהוא נר מצוה
It is forbidden to use its light so that it will be clear that it is [for] the Mitzvah.

4 This is based on the Gemara Shabbat 22a:
אמר רב יהודה אמר רב אסי אמר רב - אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה... דתניא "ושפך וכסה" - במה ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליו.
Rav Yehuda said that Rav Asi said that Rav said: It is prohibited to count money opposite a Chanukah light... so that mitzvot will not be contemptible to him.

Ba'al HaMaor says that the Chanukia is parallel to the Menorah in the Bet Hamikdash, from which we cannot derive benefit.⁵ When we light the Chanukia, we are doing so because of the miracle in the Bet Hamikdash with the oil.

COMPARISON BETWEEN CHANUKIA AND MENORAH

There are many other Halachic similarities between our Chanukia and the Menorah of the Bet Hamikdash. For example, the Me'iri says the reason it is preferable to use olive oil on Chanukah is to resemble the Menorah of the Bet Hamikdash.

The Midrash⁶ says that the lights from the Bet Hamikdash continue to this day, and the Ramban⁷ says that refers to the lights of Chanukah. We are continuing the Mitzvah that was done in the Bet Hamikdash with our lighting.

The Gemara⁸ tells us that Chanukah was originally celebrated by prayer and thanksgiving. Rav Soloveitchik (and others) says that the Mitzvah to light the Chanukia came only after the Churban. Once the Bet Hamikdash was destroyed, we need a way to keep the fire going, so to speak, so we light the Chanukia each year and respect the holiness of the light.

5 HaMaor HaKatan:

למאן דאמר דאסור להשתמש לאורה של נר חנוכה... משום דקסבר כיון שהם זכר לנרות ולשמן של היכל אסורות הן בהנאה כל עיקר

The opinion that says it's forbidden to benefit from the Chanukah lights... is because he holds that since they are a remembrance of the candles and oil of the Temple, benefit from them is completely forbidden.

6 Bemidbar Rabbah 15:6, Sifrei Bemidbar 59:1

7 Ramban on Num. 8:2, the beginning of Parashat Beha'alotecha

8 Gemara Shabbat 21b

Tzeirei Mizrach

THE MIRACLE OF CHANUKA

Zackary Mellul

“ולא היה בו אלא להדליק יום אחד,
נעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים”

“The oil in the jug was sufficient for only one day, but miraculously they kindled from it for eight days.” (Shabbat 21b)

Question: Since the jug of oil found was sufficient for the first day, the miracle was for only seven days, so why is Chanukah celebrated for eight days?

Answer: The Beit Yosef (Tur, Orach Chaim 670) provides three answers for this problem:

1. The Chashmonaim knew that it would take them eight days to get a new supply of oil. They did not want to kindle the Menorah for merely one night and neglect the succeeding seven nights. Hence, they decided to divide the jug of oil into eight equal parts. Miraculously, the small amount of oil used the first night lasted for the entire night.

2. After filling the Menorah on the first night, they saw that the jug remained full of oil. This miracle recurred for the next seven nights.
3. In the evening they poured the entire jug of oil into the Menorah and kindled it. In the morning, they were amazed to find that after burning the entire night the cups were still filled with oil. Thus, on the first night a miracle had already occurred.

Some difficulties with the above:

1. The menorah cups must be filled with enough oil to last the night. (Meachot 89a)
2. Only pure olive oil is suitable, and not oil derived through a miracle.
3. In response, Rabbi Chaim Soloveichik of Brisk advances the thought that on the first night the entire jug of oil was poured in the Menorah. The miracle was in the quality of the oil. Oil which normally could burn for one night suddenly acquired the power to last for eight nights. Thus, each night the Menorah remained full, with the original olive oil losing only an eighth of its potential.

THE LIGHTING OF THE MENORAH

David Benaim

Our Chachamim have written that “All who are careful with the lighting of the Menorah will merit having sons who will be Talmide Chachamim

The performance of this Mitzvah on the most basic level involves the head of each household, lighting one light for the entire household each night. A more preferable form of performance is that everyone in the household should light one light each night of Chanukah. This is known as mehadrin. The most preferable form, the Gemarah tells us, is that the head of the household should light one light the first night, and on each additional night, one light should be added. This is known as mehadrin min hamehadrin. The purpose of this is twofold: we add to the holiness of the lights by increasing their number, and by having the lights correspond

to the number of days, we increase the publicity and awareness about the miracle of Chanukah.

A question is raised about the performance of this mitzvah. By all other performances, the obligation to perform the commandment is on the individual: Each person needs to take the Arba Minim on Sukkot and eat Matza on Pesach. However, on Chanukah the obligation is on the head of each household, and not on all individuals. Why is there this difference? The answer lies in what the reason is behind why we light the Chanukah Menorah. The main reason why we light the Menorah is so we can publicize the great miracle that occurred on Chanukah. This goal can be accomplished by having only the head of each household lighting the Menorah. Once a Menorah is lit in each household, and all members of the household observe these lights, there is no longer any need for anyone else to light, and therefore there is no obligation for anyone else to do so.

THE BET YOSEF'S FAMOUS QUESTION

Shloimy Sellam

The Bet Yosef asks a famous קשיא : Why is Chanuka celebrated for eight days when the nes of the oil burning was only a miracle for seven days, since the first day it was natural for the oil to burn?

There are many answers given to this question. Perhaps the reason that this question is so famous and is answered in so many ways, is because the Yevanim tried

to make us forget the Torah, as we say in Al Hanissim “ :

The Yevanim tried to introduce other chochmat (wisdoms) in place of the Torah, but really the Torah cannot be compared to other worldly chochmat (wisdoms) for the Torah is endless in breadth and depth. The fact that there are so many answers to the Beit Yosef's question is itself a small sign of victory against the Yevanim. For just like the answers to the Beit Yosef's question seem limitless, so too the Torah is truly endless - countering the claims of the Yevanim who tried to make us forget the Torah.

AL HANISIM

Chaim Sellam

Why in Al Hanissim do we only mention the nes of the Yidden winning the war against the Yevanim? Why don't we also mention the nes of finding the jug of oil and that it lasted for eight days?

”ועל נפלאותך שבכל עת ערב בבקר וצהרים”

The answer is that Al Hanissim is a Bracha of praise to Hashem and in such Berachot we only mention nisim that seem natural, as we say in Modim: “” - All the Nissim that happen every morning, evening and afternoon, which

is everyday nature.

The nes of the jug of oil cannot be explained as a natural incident, however the nes that a small number of people overcame many can be explained as natural since it is possible for a natural occurrence to happen to make them lose. For example, perhaps all the Yevanim could become drunk and fall asleep and a few Yidden could come along and kill them all. That is why it cannot be in the Beracha of Modim which is one of praise.

Possibly, the reason Chazal said we should say Hallel is because of the nes of the jug of oil. It cannot be explained simply and we can only sing about it in Hallel.

WHY 8 DAYS?

Moshe Bensalmon

We celebrate Chanukah for eight days. The Rishonim ask: The Jews found a bottle of oil that could last for one day and until they could receive more stock from Tekoa, it would take another seven days. Thus, the miracle was essentially

for only seven days so why do we celebrate Chanuka for eight days?

(There are many answers to this question but I am only going to write two answers).

Answer one: from the Meiri (Shabbat 21b): Because the Jews only put an eighth of that oil into the Menorah on each day and it lasted for eight days; even on the first day there was a miracle because an eighth of the oil lasted on the first day.

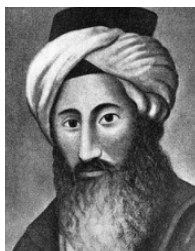
(The Meiri asks on this that one should not rely on a miracle and by putting an eighth of the oil in they were relying on the fact that it would last for a full day.)

Answer two: They poured the whole jug into

the Menorah and the jug kept on refilling; so the miracle already took place on the first day! (Partly based on an article from Rav Yohonatan Salem - Orot Hamizrach Chanuka 5775).

RABBI CHAIM YOSEF DAVID AZULAI (CHIDA) 1724-1806

Shlomo Lewis

Chida was one of the most fascinating and multi-faceted figures in Jewish history. Born in Jerusalem he became a scholar of the first rank and wrote classic works in halacha such as Shaar Yosef, Birkei Yosef and Machzik Beracha. He

was associated with the Kabbalist R. Shalom Sharabi and was a student of R. Chaim Ibn Attar.

In 1753, at the age of 29, he traveled to Europe as an emissary of the communities of Eretz Yisrael and again in 1772 on behalf of Chevron. Each trip lasted in excess of 5 years. He completed his second trip in Leghorn, where he remained for the rest of his life.

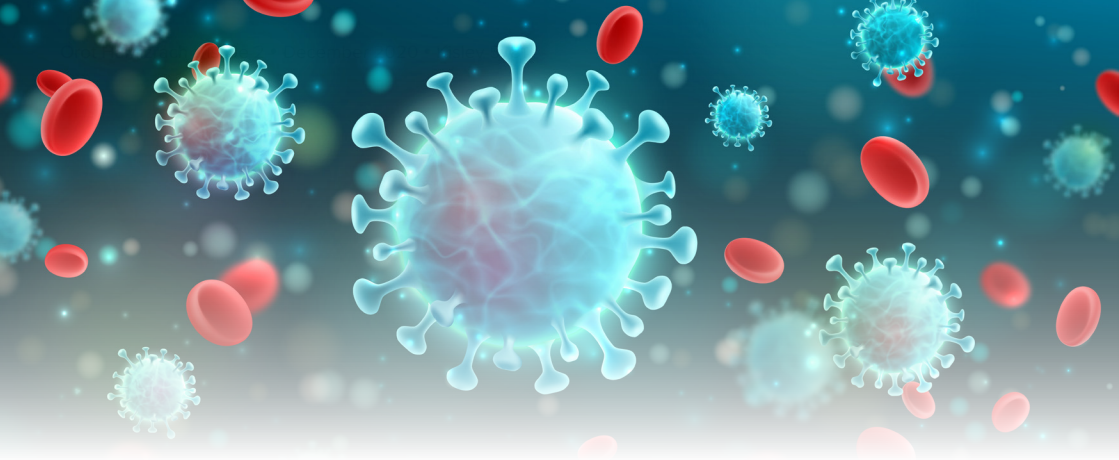
Wherever the Chidah visited, he made sure to inspect the important libraries and thus became familiar with many thousands of manuscripts. Out of these visits grew his remarkably compact and informative classic bibliographic and biographic work, Shem HaGedolim. In all he wrote about one hundred volumes in every field of scholarship.

Over and above his learning Chida was a radiant, impressive, yet remarkably modest

personality. This shines through in the detailed diary of his trips, Maagal Tov. He attributes all the honor he received to the fact that he represented the Holy Land but he did not take insults lightly as they may reflect on the honor of Eretz Yisrael.

He was interested and absorbed by all that he saw and heard in the many places that he travelled and was curious to learn about the new and exotic. He was careful not to insult anyone and to avoid controversy. He studied musar regularly and was always working to improve his character. He complained of those who only study Talmud and poskim and do not sufficiently appreciate the study of Tanach, Mishnah and musar. Chida learned of his wife’s passing while in Tunis and was forced to conceal her death for fear that the community would force him to remarry. Mourning in solitude he wrote that she was “perhaps unique in the generation... in wisdom, honor, powerful and awesome intellect, grace, beauty, great modesty and extraordinary purity.”

Ask the Rabbi

WHY DID THE CORONA VIRUS COME?

Question: Shalom HaRav. Do we not believe that things occurs in this world for a reason? If so, how do you explain the Coronavirus pandemic that has appeared so suddenly and managed to bring the whole world to a grinding halt? There are some rumours that say the virus came from a laboratory in China and through an error, it escaped and spread throughout the world. Do you believe this rumour?

Answer: Shalom my son.

If someone would have come to you a year ago and said that a whole country will be in lockdown for many weeks without anyone being allowed to leave their houses; that all the schools and Batei Knessiyot would be closed, we would have said to them: "Enough

joking around; you have a vivid imagination. In our day and age, nothing like that could possibly happen." But sure enough, from an invisible microscopic virus the whole world has been turned upside down.

How do we measure up and try to make sense of all this?

The first thing that we must remember, is that as believers, we have no doubt whatsoever that this did not just happen by chance. Our world is not hefker – with no Divine Providence, Hashem is constantly running every aspect of our world down to the finest detail. There is no way that an error in China would cause such devastating consequences, if Hashem had not wanted it to happen.

Our job is to look for small nuggets of light in the swirling darkness and confusion that surrounds us, and to try to find direction and pathways to deal with this difficult situation.

1. **Tzniut - modesty.** It has been clearly revealed, to all those who think that science holds the answer all the world's problems, that there is a vast world with all sorts of issues and challenges. It would be appropriate to be slightly more modest in our approach to the world – science is very far from reaching its goal of conquering nature. It is interesting that

the virus began in China; a country with the largest population; one of the largest armies and perhaps the second biggest economy in the world. If one takes a look around one's house, probably half the items will have written on them: "Made in China"! It is very apparent that this huge giant called China, has taken a strong and humiliating blow.

2. **Appreciating what we have.** These difficult days of lockdown have caused us to give more value to things which we took for granted: Going to Tefilla in a Bet Haknesset, outings in the countryside, swimming and dancing at a Chatuna. The nature of a person is that only when something is taken away from them do they remember to value it and to be grateful. Many parents are up in arms about the recent need to fill in a form every morning for their children before they go to school confirming that they are healthy. But if someone from the family had the Coronavirus (or some other serious illness), chas veshalom, how much distress would it cause us? Let us think how happy and grateful we should be for being able to sign everyday that our children our healthy and well.

3. **What are we doing with our lives?** Millions of people around the world are workaholics - addicted to work; wasting hours each day in traffic jams on their way to and from their offices; endless meetings and conferences, without a second to take a breath. The Coronavirus has helped to put a foot on the break pedal; suddenly everything stopped! Some people have realised that they could do their work from home or at a location close by, without affecting their output. Others realised how much they had been lacking in the quality time spent bonding with their families, not realising how much free time they really had. People who were used to flying on holidays a few times a year or

spending a lot of time shopping, realised that there were other ways to fill up the day.

4. What else is contagious? The whole world has learnt how intensely and rapidly something can be passed from one person to another. Just as this is true of diseases and illnesses, it can also be the true for good and purposeful things! The aim of the Jewish people in this world, as Hashem said to Avraham Avinu, is that "You should be a blessing" – to bring good to others. Until today, the Jewish people have merited "to be contagious" and pass on many Berachot to the whole world: Emunah - Faith in one G-d; Emunah in leading a holy lifestyle; the belief that every person has a Tzelem Elokim –built in the image of Hashem; Loving the Ger; not causing pain to creatures; a vision of peace and world order. This job has not over and the world still needs "to catch" more love, compassion, kindness and hope.

To finish off, my son, I'll tell you one small tip: We don't know when the Coronavirus pandemic will be over and whether chas veshalom it will be followed with something else. Our job, is to accept what Hashem has done with love and to do our best to turn the difficult time for good and find the light in the darkness.

Translated from the original with kind permission

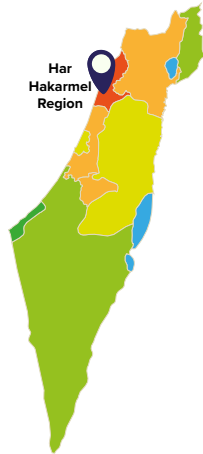

Halacha

SUMMARY OF THE QUESTION

During a fire in the Carmel region was Yossi allowed to use his neighbour's drinks to put out the fire in his own house. His neighbour's house was already on fire. Furthermore, does he have to pay for his neighbour's drinks?

Secondly, Sharona poured her expensive wine onto to the fire to help extinguish her neighbours fire. Can she claim the cost of the wine from her neighbor Nofer?

a lost property. If in saving the possessions he incurs a loss (such as in our case), he can claim back his losses and it is as if they had made a condition together beforehand. This is based on the premise that everyone wants their possessions to be saved.

תשובה בקצרה:

א. מותר לאדם להציל את רכושו באמצעות רכוש של חברו, ובלבד שישלם לחברו אח"כ על הפסדיו. ואולם, אם רכושו של השני היה ניזק ואובד מן העולם בכל מקרה, הראשון פטור מלשלם.

ב. אדם מחויב להציל את ממונו של חברו, והדבר כלול במצוות השבת אבידה. אם נגרם למציל הרכוש הפסד כספי הוא יכול לדרוש את הכסף, והדבר נחשב כאילו התנה זאת מראש עם בעל הרכוש שניצל, כי כל אדם רוצה שיצילו את רכושו.

תשובה בהרחבה:

התשובה בהרחבה: הגמרא במסכת בבא קמא מפרטת עשרה כללים בנושאים של בין אדם לחברו, שיהושע בן נון, שהנהיג את עם ישראל אחרי משה רבנו, קבע כאשר העם כבש את ארץ ישראל והתיישב בה.

אחד הכללים הוא שמוותר לאדם לכרות עץ ששייך לחברו אם עדת דבורים התנחלה עליו, אם הוא חושש שהדבורים יזיקו לו, אך לאחר מכן עליו לשלם לחברו את מחיר העץ.

SHORT ANSWER

A person is permitted to save his possessions using the property of someone else, as long as he pays his friend for any losses incurred. In a case where the other persons property is anyway going to be destroyed (such as in our case) then he is exempt from paying.

A person is obligated to save the possessions of his friend; this is included in the Mitzva of Hashavat Aveida – returning

THE TAXI AND THE TRAFFIC JAM

Yitzchak was hurrying to work; it was one of those mornings. He had to get from his house in Ramot Sharet in Yerushalayim all the way to Giva'at Ram and decided to take a taxi. The driver started the meter and chose the quickest route – in the direction of Begin. Yitzchak countered that he had heard Begin had large tailbacks and it would be better to go through Chevron. The driver obliged. As they began to drive

towards their destination, it soon became obvious that there was an unusually intense holdup with no sign of an opening. The journey was going to take a very long time.

Yitzchak, who was by now feeling under

great pressure to get to his workplace on time, asked the driver permission to get out. The meter at this point was only showing about 20 shekel and the driver was indignant that he had no way of getting out of the traffic jam and could well be stuck for half an hour! “I told you it was better to go

through Begin,” claimed the driver, “pay me for half an hour of sitting in this traffic jam!”

Is the taxi driver correct in his claim or not?

מקורות לעיון והרחבה: בבא מציעא דף ע"ו ע"ב - האי מאן דאוגרי, ודף ע"ז ע"א. שולחן ערוך חושן משפט סימן של"ד סעיף א' ברמ"א.

ABBREVIATED PRAYER

Rabbi Moshe Stamler

At a time when our communal tefillot are under challenge, it is appropriate to look at a central aspect of our public prayer – the repetition of the amidah. For those of us who are unable to pray with a minyan, may the focus on communal tefillot be in the category of פרים שפתינו ונשלמה פרים שפתינו.

The Anshei Knesset Hagedolah instituted the repetition of the amidah for various reasons: to allow people who cannot pray themselves to fulfil their obligation by listening; to say kedushah¹; to say modim derabanan², to say birkat cohanim³, and so that people who did not have kavanah in their silent amidah can rectify this by listening to the repetition with kavanah⁴.

The Chachmei Hakabalah⁵ attach great importance to the repetition of the amidah, stating that it achieves more than the silent amidah.

Nevertheless, there are kehillot - albeit a minority – who do an abbreviated service where the silent amidah is said concurrently with the repetition, especially for Mincha. It is reported that the very seriousness of

the repetition led the Rambam to institute the abbreviated form of amidah in Egypt because people were not answering the regular repetition properly. This was the common practice in many Sefardi kehillot for Mincha, and in some Lithuanian yeshivot, though it is much less common nowadays. Maran in the Bet Yosef records this as the standard Sefardi minhag, though he praises the minhag of the Ashkenazim who recite the full repetition⁶.

The Shulchan Aruch⁷ allows the abbreviated repetition in case of shortage of time before the final time for Mincha, although he speaks about the shliach tsibbur only repeating the first three Berachot and no more. The Rema states that the minhag is for the shliach tsibbur to say the whole Amidah with the people praying their silent Amidah with him and reciting the kedushah out loud. This is presumably the origin of the Ashkenazi term for the abbreviated prayer ‘hoiche [aloud] kedushah’.

The common practice where the abbreviated prayer is done amongst Sefardim is for the tsibbur to start together with the shliach tsibbur; Ashkenazim will start after kedushah.

See the teshuvah of Rav Ovadia Yosef⁸ where he discusses the topic at length and concludes that without pressing need G-d forbid to be lenient in this matter.

Translated from the original with kind permission

1 Tur OC 124
 2 Rosh Megilla 3.7
 3 Aruch Hashulchan OC 124.3
 4 Rabbi Menahem Azariah da Fano 102
 5 Kaf Hachaim OC 124

6 Bet Yosef 234
 7 OC 232.1
 8 שו"ת יחזה דעת חלק ג סימן טז

המפורסם, וע"כ ראוי לעשות זכר לנס הזה לדורות הבאים שיכירו וידעו הטובות והנסים והנפלאות שעשה עם אבותינו בימים ההם בזמן הזה, **והתנו שאתם הח' ימים שנעשה להם הנס בימי מתיתיהו ובניו שיהיו ימים קבועים בכל שנה ושנה ימי ששון ושמחה....** שבהם היתה שמחה גדולה לאבותינו זאת ועוד לגמור בהם את ההלל משום ההצלה הגדולה וכו. עכ"ל.

ואגב משמע מדבריו דהששון ושמחה היא על הנס של הפך שמן, וההלל משום הנס במלחמה. והסבר בדבריו אפשר לומר ע"י הפני יהושע שהקשה הקושיא המפורסמת, למה היו צריכים נס, הרי טומאה הותרה בציבור. ותירוץ תירוץ נפלא, דאין הכי נמי, באמת לא היו צריכים אותו נס, אלא שעשאה הקב"ה את הנס הזה כדי להראות גודל האהבה שיש לקוב"ה לכ"י. ולכן אנו מדליקין את הנירות על שם הנס עם הפך שמן דייקא, ואין אנו עושין 'פירסומא ניסא' על הנס של המלחמה, משום שהנס של המלחמה היה בלתי הכריחי משום שכל קיומת היהדות היתה תלויה בו. משא"כ נס הפך שמן הראה לנו החיבה יתירה מאת ה'. וזה באמת סיבה לששון ושמחה. וראיתי בכתבי של הסבא מקלם זצוק"ל, דשמחת הצדיקים כשתפילתם נשמעת היא על הרצוי של ה' בעבודתם. וכתב דזהו ענין של הפך שמן, זה מראה הרצוי של הקב"ה בעבודת הכהנים.

חנוכה שמן

על גופם, אנו משובחים עם הלל והודאה, היינו, באותו דבר שהם רצו למנוע אותנו מזה. עכ"ד.

אמנם, הב"ח מביא להלכה את המרש"ל שכתב דמדיוק מהרמב"ם שהם ימי שמחה, וכתב דהמנהג להרבות בסעודה כבר נהגו גדולי הדור הקדמונים, וכתב דג"כ מוכח כן מהמרדכי. וז"ל הרמב"ם בהלכות חנוכה פ"ג ה"ג "ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מלילה חמשה ועשרים בכסלו **ימי שמחה והלל**". וכאן הבן שואל, מהיכא למד הרמב"ם דין זה ודלא כרש"י ושאר ראשונים.

ויש שרוצים לתרץ דר"ל שצריך לומר את ההלל בשמחה. וזה קצת דחוק, דבסוכות יש ענין של שמחה יתירה, ולמה דזוקא בחנוכה יהיה ענין להגיד את ההלל בשמחה יותר משאר פעמים שאומרים אותה.

וראיתי בספר ערוך השולחן ה' חנוכה סימן תרעד אות ח' שכתב וז"ל חנוכה מותר בעשיית מלאכה והגמ' שם שאמרה **ועשאוים יו"ט בהלל והודאה לאו יו"ט ממש הוא אלא כלומר ימי שמחה** עכ"ל. הרי מובאור מדבריו דלומדים שהם ימי שמחה ממה שהגמ' כתב דהיא יו"ט, דביו"ט יש ענין של שמחה.

ואחד הראה לי מה שכתב בספר סדר היום וז"ל וכש־ראו כהני ה' ועם ה' אותו נס הגדול שנעשה להם שמחו שמחה גדולה ובהיות שהש"י עמם והרבה להיטיב אם הצטלם מיד אויביהם אם לעשות להם אותו הנס

ולומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי.

החוב המוטל על המאמין בזה הזמן להאמין כי אף שרחקנו ואין לנו את הכלים שהיו לאבותינו הקודשים אבל "היפלא מה" דבר" ומי שהוא בעל היכולת ובעל הכוחות כולם יכול להכניס בלבי וצאצאי אמונה חושית בדיוק כמו שהיה לאבותינו. ועלינו לשאוף כל היום לעוד חיזוק קטן של אמונה עוד הרגשה חושית בבורא עולם וממילא כל המצוות לא היו כמו שפנהו שד אלא מתוך חבוקה ודבוקה כך בשמחה ובששון.

עלינו להתאמץ בכל ליבנו ונפשנו לשוב לבית המלך – "חבוקה ודבוקה בך" – להתחנן על נפשינו כי אין לנו אלא רצון אחד להמשיך את האמונה החושית שהיה לאבותינו לחזור ולהתקשר בשך באמץ לזור הקודם עד הקול האומר אנכי ה' אלהיך.

"ואנוכי אסתר אסתי פני מהם" נכלל בזה המירה שהאדם ירגיש בודד לבד במערכה. וכמו שכתוב "ויוותר יעקב לבדו עד עלות השחר" שקודם בוא עת הגאולה כל שבשם יעקב יקרא יאה לבדו. אבל עלינו להתחבר לאבותינו ורבותינו מדור דור. וככל שנחבר נבטח מעלינו את הגדרה הנוראה ונרגיש שאני לא לבד אלא יש עימי אלפים ורבות של אבותינו ורבותנו הקדושים.

נאמנים עלי דברי הרמב"ם שכתב "יקר בעיני עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדזהו" וודאי קל לי לכתוב פילפול בדברי הקצות החושן והנתיבות אשר זה עסקי למעלה מיב' שנה. אבל ודאי שכל חיזוק אפילו קטן באמונה יקר מכל. ויבוא יום והאדם יראה כי החיזוק באמונה שיתאמץ להשיגו עמד לנכוד לעמוד בניסיון.

ויהי רצון שהתקיים בנו זכור חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באבהו¹⁶.

16 מאמר זה נכתב לרפורמת זקנתי "אסתר בת רבקה" אשר כל אשר לי ביהדותי ובפרט באמונה משלה הוא. באמונתה החושית כפי שקיבלה מאבותיה הקדושים קשרה אותנו בקשר מדור לדור עד לקול האומר "אנוכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" ולולא אמונתה אפילו פעמיים ביום "שמע ישראל" לא ידעתי לשיח, ריקום מכיל מלחמה לא ישיבת ולא קהילות היה לנו בבוא המים הדזונים לשטוף ארץ רק דבר אחד "אמונה פשוטה" השקם ועבר מתוך חבוקה ודבוקה בך, באמונתה הבנתי כי יש אמונה ויש אמונה ודבריה בשיחת חולין חיוקני יותר מאלף שיחות בתלמוד תורה או בישיבה. ואם כל מה שקיבלנו באמונה יותר ממה שקניתי, יודע אני כמה רחוקי מכל אמונה חושית ואמיתית והמרחק בינה הדורות עצום נורא. ויש לנו לשאוף ולהתחזק להתחבר אל האמונה האמיתית והשלמה.

האיך אבותינו נקשרו בקשר נפשי ועמוק למצות סוכה עד שלא יצאו ממנה כי אם בצורך גדול ובצער הפרידה מן הסוכה ומן הלולב בנשיקה ובדימעה לשנה הבאה בירושלים הבנויה.

האיך ירדנו ויש בני אדם אשר לא ניכר עליהם אם הם בפורים או בתשעה באב הלב נדם.

האם אנחנו אשמים?

הכוח המניע לדביקות המצות והימים טובים היא האמונה במי שצווה עליהם. הרמב"ן¹⁵ מברר שרק על ידי מסירת הדברים מאב לבן את אשר ראינו על הר סיני באומר איך השם "אנוכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים זוכה האדם לאמונת אבות המביאה לידי אמונה חושית וכיהלו הוא עצמו רואה ושומע את קול ה' "אנוכי ה' אלהיך".

אם נתבונן נראה כי גזרת עליון גזרה עלינו אחר גלות במאה שנים אחרונות מה שלא נגד עלינו אלפים שנה. סבי ע"ה נולד במראקש ושפת אמו היה בערבית. מו"ר אבי שליט"א נולד בקבלנקה ושפת אמו בצרפתית. אני ולדתי בארץ הקודש ושפת אמי בעברית, ובני נולדו באנגליה ושפת אדם באידיש.

תחת אשר אבותינו גדלו דור אחר דור באותו עיר ושמעו את האמונה מתוך חיבור וקשר לדור שלפניו עד הקול האומר "אנוכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". ואנו גלינו מ"לוח לגלות והורקנו מכלי לכלי ואין שפת דור כדור שלפניו וכל מקום שנה במהותו ובפרט תחת אשר אבותינו גרו במקומות שגם הגויים האמינו בה. הורקנו לכלי אשר לא יזכירו שם השם על שפתם.

"על אלה אני בוכיה" דורנו שעוד זכו לראות את הדור שראה את הדור שלפני מאה שנים יכולים לדמיון בדעתם מה היא אמונת ישראל אבל דור הבא שלא זכה לא יוכל אפילו בדמיון לדעת אמונת ישראל בטהרתה בדביקותה לבוראה מה היא. כאשר מתבוננים בחיות האמונה המרחק של האמונה בין דור לדור יורד פלאים ופחד פחדים לחשוב שאם קצב זה ימשיך מה יהיה על צאצאינו רח"ל.

עלינו לכוון ראש כאגמון ולבלט דעתנו בפני אבותינו הקדושים ולעמוד בניסיון הנורא ולא להתייאש אחרי גלות אחר גלות

15 ואתחנן פרק ד' פסוק ט'. עיי"ש, ויש להאריך הרבה ביסודות "אמונת אבות" ואי"ה בזמן אחר.

בענין שמחה בחנוכה

שמואל אופנהיימר

יתא בגמ' שבת דף כ"א ע"ב, מאי חנוכה דת"ר וכו'. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה. ומובאר ברש"י דלא שיש איסור מלאכה אלא קורין בו את ההלל **ואומרים** על הניסים בברכת ההודאה. דהיינו הם ימים טובים לגבי ההלל והודאה.

ולענין הלכה, כתב המחבר בשו"ע (תרע"ב), דרבי

הסעודות הם סעודות רשות שלא קבעו למשתה ושמיחה. והרמ"א מוסיף שיש קצת ענין בזה משום דבאותן הימים היה חנוכה המזבח, וכתב עוד דנהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות ואז הוה סעודת מצוה. דהיינו אין שום ענין של משתה ושמחה מצד הנס של חנוכה.

והטעם למה באמת לא תיקנו אותן ימים למשתה ושמיחה, יש כמה מהלכים בהפוסקים. כבר מפורסמים הם דברי הלבוש שהובא כאן במשנה ברורה, דבפורים קבעו למשתה ושמחה משום שהגזירה היה להשמיד ולהרג את הגופות, שהוא בטול משתה ושמחה, ולכן כשהצי"לם לקב"ה קבעו להללו ולשבחו ע"י משתה ושמחה. אמנם, בזמן אנטיסוכוס שהגזירה היה רק על דתם ולא

בצלמה ועליה שכל שיגורו יתקיים, אבל על ידי שעמל בתורתם של ראשונים עומדים הם ומתפללים עליו.

ד. תשובה

יודע אני כי רבים אשר יקראו את המאמר הזה יהא להם לפלא: האיך בשעה שמדת הדין תובעת האדם לשוב בתשובה ימלט נפשו אל זכות אבותיו ורבותיו ויאמר שלום עליו נפשי.

ובאמת כאשר יש מידת הדין צריך תשובה ותפילה ובכל מאמר זה לא באתי לכונן האדם בעשיית התשובה אלא לגלות לאיש ישראל את כוחו העצום שאף על שתפילתו אינה שלמה וחושב מה בכוחי לפעול על אדם ליזע שהוא כולל בתוכו את כל הכוחות של כל ענקים שבענקים שעומדים לימינו ותפילתו חשובה ונעוצה לא יפול ברוחו, אבל כאשר נתבונן בזה נראה שמונח בזה גם ענין תשובה.

המילה "תשובה" פירושה "לשוב" והאדם שנאבד בדרכו וצריך לשוב לביתו יש לו לידע מהו הבית שלו שלשם עליו לשוב אם בן מלך הוא יש לו לשוב לארמונו המלך. ואם בן עני הוא יש לו לשוב לביתו הדל.

היצר הרע בכל כוחו מנסה להשפיל אותנו לחשוב שאנו בני העני ולהסתפק להשיב אותנו לבית הדל. אבל אם נשכיל ובנין את הכוחות העצומים של אבותינו בנין שאנו בני מלך מאן מלכי רבנן. אם כן תשובתנו תהא תשובה שלמה לשוב לבית המלך.

מהו בית המלך?

שלימות היהודי הוא להתרומם מכל עניני העולם הזה ולהרגיש "חבוקה ודבוקה בך" מתוך תענוג שאין למעלה ממנו (כמבואר במס"י פ"א) ומתוך הבנה שהתורה והמצוות לא באים לקחת ממני תענוג אלא זה התענוג האמיתי.

אם נתבונן על מעשה המצוות נראה שכהיום בכל מצוה יש לנו את הכלים להיות מושלמים יותר מדורות קודמים. ואפי' בתלמוד מוד תורה שמעלתה כנגד כל המצות כולם יש לנו אפשרות מה שלא היה אולי מזמן החורבן. אבל הקשר לבורא עולם ומתיקות בעשיית המצוות ירד פלאים עד שנראה כי הלב מת.

האיך אבותינו בתפילתם הרגישו שהם בדיו של הקדב"ה האוהבם ומתיין לתפילתם לשנות הטבע ולהשפיע כל טוב דבר שמקשר את האדם לבורא באבהה נפלאה וממילא בשעת תפילה נראה כמנותק מכל מציאות העולם.

האיך אבותינו בכבייתם על גלות השכינה הורידו כנחל דמעה. ומה עינים ביום רגיל אין בכוחנו לעשות אפילו ביום אחד בשנה ביום המר תשעה באב.

האיך אבותינו המתנינו והכינו בכל יכולתם לשבת המלכה ואוירת קדושת השבת היה כמעין עולם הבא מתוך שמחה ואושר בלי קשר לכמות האוכל ותענוגות שהיה להם.

הרהרת במה שלא ראוי¹² כמו שידעת ולפיכך נגזר עליך מיתה. אלא שאני המשנה למדתי עליך זכות. וכן יעקב בחירי (הטור) ומשה ברירי (הרמב"ם שכל ספר ספר ברוך) ורש"י ותוספות וכל האמוריים והתנאים שאתה מתעסק בדבריהם עמדו כולם לפני הקדב"ה והתפללו ואכן פתאום המתיחה. עכ"ל ומבואר כי הצדיקים שאדם מתעסק בתורתם שידעו שיש דין על האדם הם מעוררים זכות על האדם.

והטעם דבר כידוע בספרים הקדושים אשר נפש הצדיק מתעלה מדרגה לדרגה על ידי שהנשמה מסירה מעל עצמה כל כחם רע אבל כאשר תשלים מעלתה תשאר הנשמה במקומה העליון בלא עליה, אבל אם היא אדם בעולם התחתון שיתעסק בדברי תורתו של הצדיק אז מתעלה נשמת הצדיק ועולה למעלות עליונות.

והנה ידוע כי עליות הנשמה בעולמות עליונים מדרגה לדרגה הוא אין סוף. שהרי אפילו משה רבינו שמתעלה ועולה על ידי עסק לימוד התורה של כל ישראל מיום מתן תורה עדין נשמתו עולה ומתעלה ומכל עליה לנשמתו נעשה לו נחת רוח שאין לנו השגה כמה הנשמה מתאווה לעלות עוד ועוד לאין סוף של עליה.

ונמצא לפי זה כי אף הקטן שבקטנים יכול להביא נחת רוח גדולה למשה רבינו וכל שכן לכל שאר הצדיקים. וזוהי מעלת הצדיקים להכיר טובה לכל מי שהטיב להם. ועל כן בשעה שהאדם נמצא בצרה הם עומדים להצילו.

כאשר אנו עומדים כנגד מידת הדין הנגרמת על ידי כל המלאכים הרעים שאנו עצמינו עשינו אין לנו אלא להחזיק באמונת אבותינו אשר פיהם מללו תמיד זכותם של הצדיקים. ובאמת האדם כשיתבונן בעצמו יבין וידע כי רע ומר היה עוזבו את השם ואין לו פה להשיב על זה ומצד מעשיו הרעים היה לו להתייאש. אבל יש לו כוח עצום ונורא כאשר בידו הימנית "זכות אבות" מאות רבות של מוסרי נפש ולב תם וטהור לאביהם שבשמיים שבשיל שאני בנם יזכה לבורא את חלו של משיח ויראה פני משיח בלא יסורים. וביד שמאל "זכות רבותינו הקדושים והטהורים" שאנו עוסקים בתורתם והם הם שמגינים עליו בשעת הדין.

עליו לדעת כי אין לנו השגה מהו המילה היחידה והבודדת ש"קראת" אבינו¹³ כנגד כל הצעקות של כל מלאכי חבלה שבראנו כמה חרון אף משתקת וכמה מזיקים מבטלת.

וכמו שכתב המגיד שמליצים זכות בעבור עסקנו בתורתם. ממילא מי שקשור בכל נימי נפשו בעומק הסוגיא במשך שבוע ויותר וחוקר ודורש לירד לעומק דעת אביי הלוי הסבורות והנפקא מינה עד הלכה למעשה וכאשר התבונן עומדת תילה אדם עומד ומתפלל לה' ומרגיש קשר נפשי לכל הצדיקים קים שסייעו בידו להעמיד הלכה על תילה, ובזדאי עומדים עימו בתפילה לבקש מה' שימלא רצונו ויתקבל תפילתו.

תפילה כזו כוחה רב ועצום וכמו שכתב¹⁴ וזה לשונו "אכן תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל שיגורו עליהם וממשלתם כממשלת הבורא ברוך הוא עכ"ל". ובזדאי אין אנו

רחמים" ויישבו על ידי תפילתו מודעים למתיים שיבקשו רחמים. ומסביר נראה שאם סתם אדם עולה לקבר מודעים למתיים כל שכן מי שעסק זמן רב בתורת הרב ומבקש שיעורר עליו רחמים שידעו לו. אמנם אין לדמות בסבירא בדברים נסתרים וצ"ע. אבל ודאי גם בלא תפילתו בשעת צרה מתפללים עליו.

ב. צרפתיים (שער ג' פ"ט) מאריך שאדם המתפלל לצדיק או כל נברא אחר זה עבודה זרה ממש. ובכל דיבורי של לחוקר שח"ו לא נכשל בחמורות של עבודה זרה. על כל פנים באמירה "עמוד לימיני בתפילתי" לא נרע לעניות דעתי מתפילה כלל "אבותי בקשו עליו רחמים" או מהפיוט מלאכי רחמים הכניסו רחמינו. וצ"ע

אמנם מי שידוע שעל ידי דיבור עם הצדיקים יכול לבוא ח"ו להשכל ודאי עדיף לפרוש לגמרי ולומר עד ה' בלבד מתוך ידיעה בלבד שהצדיקים עומדים לזכותו בשעת צרה.

12 המעיין בספר המגיד רואה איך הקפידו על מרן מן השמים על כל סיפת מים ששתה יותר מן הצורך או על היחס העדת קל בשעת הליכה מתי יבין בסוד קדושים וטהורים חטאתם מה היה.

13 האור החיים שמות יד' כד'

14 בענין הבקשה לצדיק "עמוד לימיני בשעת תפילתי" יש לדון מצד ב' ידוונים:

א. האם בכלל המתים יודעים מה קורה אם החיים. והתוס' [בסוטה לד' ע"ב] נקטו שאין יודעים ולפי זה מקשים האיך כלב ביקש "אבותי בקשו עלי

אבותינו הקדושים בין אם זה במראש הגדולה או בכפר קטן על הרי האטלס באין וידע ובאין רואה מבעוד לילה קודם עלות השחר לפני יום עבודה קשה ומפרך יושבים על הארץ בבכיה עצומה על הבית שאינו לא רק התלמיד חכמים אלא כל אשר בשם ישראל יקרא.

בספר ארזי הלבנון [אנצקלופדיה לחכמי המזרח] כותב במבוא לספרו ר' ק ממרוקו בלבד הוא כותב על כשלת אלפים וחמש מאות חכמים וגאונים שהשאירו זכר לדורות. ודאי במשך הזמן היו אלפי רבבות יתר על זה שלא נשאר מזכרם. ובדאי כי אחד מיוצא מרוקו שעל פי החשבון שכתבו היה לו מאות סבות ודאי חלקם הם מאותם רבותינו הקדושים זיע"א ובפרט משפחות כמו טולדינו שהיו ידועים כרבנים לפני כשש מאות שנה ומאז התורה לא פסקה דבר שלא נשמע בשום מקום כנראה למעין בספר נר המערב.

ונמצא כי אפילו על זכות אבותינו מפשרו העם יש לנו כוח עצום כל שמתוך אבותינו היו ענקים שבענקים וזוכתם גדולה עד השמים.

היכן אנו יבש המעין הלב גם אין עוד איתנו אבל מה יש לנו? התפילה האמתית ונהרות של דמעות קדשות של אבותינו עדיין קיים וקולם עדיין נשמע אין שחכה מלפני מלך מלכי המלכים. לבוא כל עולמים אין חילוק בין תפילה מלפני אלף שנה או תפילה מהיום הכל שמור וזוכר כמו שזה היה היום. אבל המצב וזה עלינו "וכרות" כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה.

עבודה שלנו כיורשים על זכות תפילה ובכיה שזדאי שום פעו" לה לא חוזרת ריקם להתפלל לה' אפילו תפילה שאין בה לב זכות עצמי אבל יש בה "זכות אבות" לעורר את כל התפילות והתפללו אבותינו במשך אלפיים שנה

אם יתבונן האדם כמה מתוך אבותינו הקדושים זכו שנכדם יאה במדרגתו הרוחנית מועט מאוד. ועל כן החובה על השרידים לזעוק את זקת אבותינו שהתפללו לא שנה ולא שנתיים כי אם אלפי שנה לביאת המשיח. אבל ודאי הייתה תפילתם שיהא בחסד וברחמים בלא מגפות וגזירות רעות ופחדים. ועל כל יחיד יש לו לידע גודל זכותו ומעלתו לב זכות עצמו כי אם בזכות אבותיו שבידו ועליו לעורר ולבקש מה' בזכות הזכיות שירש ובדאי יש כוח בתפילה בת אלפי שנים להשתיק המקטרג.

זכות אבותינו הקדושים

ג. הגמ' בסנהדרין¹⁰ מונה באלו שאין חלק לעולם הבא מי שאומר מה מועילים החכמים. לעצמם הם לומדים ואין בהם תועלת. והקשה הגאון רב ישראל מסלנט¹¹ האיך יתכן זה האדם קיים כל התורה והמצות ולא יזכה לעולם הבא בשביל מחשבה רעה זו.

ומבאר הגרי"ס על פי הפסוק בקהלת "כל עמל לפיהו", שכל מה שאדם מקיים מצוות בעולם הזה זה מספיק רק לקיום גופו בעולם הזה ואם כן בעצם לא מגיע לאדם כלום לעולם הבא אלא שזכות הצדיקים כדומת רב חנינא בן דוסא כנאחו לפרנס את כל העולם. ונמצא אותו אדם שלא האמין בכוח הצדיק ואמר מה תועלת יש בו אין לו זכות לתפרנס מזכות הצדיק ונמצא שכל החיים בעולם הזה הוא רק מכוח מצוותיו שלו. ואם כן ממילא נמצא שלא נשאר לו ממה להתפרנס לעולם הבא.

בספר המגיד [פרשת ויקרא] כתב בזה הלשון "וכאשר עלית

מצוה בפני עצמה" עכ"ל ולהפך כשמדבר האדם לשה"ר בדקה אחת הוא בורא כנגדו מאתים מלאכי חבלה המליצים עליו רע ואם יתבונן כמה מלאכים בורא כנגדו ביום. בחודש ובשנה. ועולה למליונים רבים שכולם זועקים חסם להשמידו ולהורגו בעולם הזה והבא.

ובשעה שרואים שדברי הקטגוריה פועלים למשוך עלינו את מידת הדין עלינו לידע מה הם הכלים שיש לנו להיות מבטלי חימה כאשר אנשי אמונה אבדו באים בכוח מעשיהם.

זכות אבותינו הקדושים.

ב. הגמ' ביומא⁵ מספרת שכאשר באו להקריב קרבן התמיד של שחר היה עולה השליח על גג בית המקדש לראות אם עלה עמוד השחר. והיה אומר "האיר כל המזרח עד שבחרון" ובירושלמי⁶ מברא הטעם שאמר עד שבחרון ולא אמר עלה השחר להזכיר זכות אבותינו ושי בחרון. זאת אומרת שגם בזמן שהיו ישראל ברום מעלתם בבנין הבית נצרכו לזכות אבות.

ולכן בכל תפילה או מזכרים בתחילת התפילה את אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב וכן "אלהי אבותינו" אשר נכלל בזה זכות אבות של כל הדורות וזכור מה"כ הזוהר הקדוש "בזכות מתים חיים חיים"

עלינו להתבונן מי הם "אבותינו הקדושים" כל בן אדם יש לו שתי סבות, ולשתי סבות יש ארבע סבות ולארבע סבות יש שמונה נמצא שבארבע דורות יש חמש עשרה וככל שיעלה יותר יכפיל את עצמו ביותר. ואם נעלה עד כשעשרים וחמש דורות מזמן החורבן עד זמנינו יגיע מספרם למאות רבות שכל אחד מתוכם הוא הגורם לביאת האדם לעולם ומבלעדיו לא היה בא לעולם.

והנה ידוע גודל הרדיפות שהיו לאבותינו הקדושים בגלות המד. ובספר נר המערב⁷ מביא שהיה אסור ליהודי ללכת עם מנעלים מחוץ למקום מושב היהודים ודם ישראל היה כהפקר בעיני הרשיות ולא הענישו כמעט על ההורג נפש ומתוך כך רבו הפרעות רח"ל. והיו מקמות בזמנים מסוימים⁸ שהיו צריכים לילך עם תלמי על הבגד שיהא ידוע לכל שהוא יהודי.

ועל הכל המיסים וארנוניות שהטילו בפרט על היהודים. ובמשך אלפיים שנות גלותנו לוא יצוייר שאחד מתוך מאות הסבות שלנו היה מתפרה ליפול ולישבר מעול הגלות ולחיות כמוסלמי ברוגע ובשלוה לא היינו אומרים היום אפילו שמע ישראל.

זאת אומרת שעלינו לידע שעצם המציאות שאני מכיר שאני יהודי זה מציאות של מסירות נפש ועקשנות בת אלפי שנים של מאות רבות של אבותינו הקדושים זיע"א.

בספר אדני זיכרון לקהילת מראקש⁹ מספר המחבר בזה הלשון "ראשוני המשכימים מתיישבים על שטיח הפרוש ליד הקיר לאמירת תיקון חצות יושבים על הארץ ומבקים את החורבן בדביקות כאלו זה היה אתמול אבל כבר נאמר "כל דור שלא נבנה בימיו כאלו נחרב בימיו" עכ"ל ובאמת שמענו מרבים מזקני הדור דברים נפלאים בעיני זה.

5 דף כח' ע"א. וכן בגמ' מנחות ק' ע"א

6 מסכת יומא פ"ג ה"א והובא ברש"י מנחות ק' ע"א ד"ה מתתאי עמוד רפ"ו.

8 דבר זה לא מובא בנר המערב וקראתי בספר ולא זכור לי את שמו.

9 פרק ר' עמ' רל"ט.

10 צט"ע"ב

11 הובא בספר תורת רב ישראל מסלנט עמוד 187

לקיים המצוה צריך שיהא בית ובכדי לזכות במצוה גם למי שאין בית חייבו גם הרואה הנרות לברך.
 * בתקנת הדלקת נרות נכללו שתי תקנות או שני ענפים. חייבו להדליק נרות וגם להלל ולשבח לכן אע"פ שבכל פעם שמדליקים מקיימים שני הדברים להדליק, שעשה ניסים אבל מי שלא מדליק ולא ידליקו עליו בביתו חייב לברך שעשה ניסים כשרואה הנרות (חייב לברך שעשה ניסים).

6. ובה מבינים עוד דבר שידוע שבכל התורה כולה שליו חו של אדם כמותו ותוכל למנות שליח במקומך לעשות המצוה בשבילך אתה צריך למול בניך אתה ממנה שליח והוא פועל בעדך, אבל כמובן שזה לו מועיל במצוות שהתורה הקפידה על האדם בעצמו שיעשה לדוגמא לא נוכל למנות שליח לאכול מצה בשבילך וגם לא ללבוש תפילין בעדך, ולא לשבת בסוכה במקומך והטעם הוא שיש מצוות שהתורה חייבה את גופו של האדם כקיום מצוה זו, אז אף אם תניד שכשליח כמו משלח אבל סוף סוף לא לבשת תפילין וכו' ובכל המצוות שהשליח פועל בשליחותך ככלל אחד לא צריך להיות אצלו בשעת קיום המצוה אלא גם אתה במזרח והוא בסוף מערב קיימת המצוה גם במצוות הדלקת נר חנוכה מועילה שליחות ושליח יכול להדליק בשבילך ובכל זאת כותב המ"ב בכמה מקומות שאתה המשלח צריך להיות לפני השליח כשהוא מדליק, למה זה כך? התשובה היא שבחנוכה יש עצם ההדלקה ולזה מועילה שליחות אף אם המשלח לא פה אבל החלק השני של המצוה הוא **להודות להלל**, על זה לא מועילה השליחות אלא אתה בעצמך צריך לעשות לכן אתה בפני השליח ולפחות עונה אמן בזה אתה יוצא ידי חובה דהלל ולשבח.
 ונזכה כולנו בזכות הדלקת הנרות לשמוע בשורות טובות בקרוב.

מבני הבית. והרמ"א מנהג אב"נ שכל הזכרים מדליקים וכבר ביאר החת"ס אם כולם מדליקים לשיטתם למה לא חייבו גם הנשים להדליק, ומבאר החת"ס שבדמן חז"ל המצוה היתה להדליק בחוץ ברחוב בפתח הבית לעשות פרסום הנס וכולם כל הדיירים היו למטה להדליק ולא מתאים לבחורה, אישה שתעמוד במקום שנמצאים הרבה אנשים, מחמת זה פטורה.

2. ולדיין שדווקא הבעל הבית מדליק אין הפירוש שה" בעל הבית מוציא את כל בני הבית דאין אף אחד מוציא האחר, אלא חז"ל אמרו נר איש וביתו דהיינו מדליקים נר בבית וכל אותם השייכים לבית זה ממילא מקיימים המצוה הא למא הדבר דומה לחיוב מזוזה בבית אין הפירוש שהקובע מזוזה מוציא את כל הדברים בבית אלא שהחיוב הוא שכל בית חייב במזוזה. כמובן הגר בבית ואם יש מזוזה בבית הרי אני גר בבית שיש מזוזה ומימלא מקיים המצוה.

3. ועוד יותר שלא דווקא השייכים למשפחה זו וגרים שם כעת יוצאים אלא גם בני הבית מאותה משפחה אף אם לא נמצאים כעת בבית גם יוצאים בזה דסו"ס שייכים למשפחה זו ובבית שהוא שייך מדליקים גם הוא יוצא.

4. ובפוסקים מבואר עוד יותר מזה דאף אם יש מרחק גדול בינו לביתו איפה שמדליקים גם יוצא ועוד חידוש שאף שהשעות אינם שוות גם יוצא לדוגמא מדליק בא"י והוא אחד מבני הבית נמצא באמריקה אף שעדיין לא הגיע זמן ההדלקה יוצא גם בזה.

5. עוד דבר צריכים לדעת דמוצאים במצוה זו מה שלא מוצאים בשום מצוה אחרת והוא מובא בשו"ע מי שלא ידליק ולא ידליקו עליו בביתו יש לו חיוב להשתדל לראות הנרות ולברך שעשה ניסים ובליל א' גם שהחיינו ולא ראינו דבר זה בשום מצוה אחרת. ה"תוס' במסכת סוכה מבארים דהיות ותקנת חז"ל היתה נר איש וביתו בכדי

עושי הרעה והטובה וכו'
 וכן אומר הניבאי "מפי העליון לא תצא הרעות והטוב" המשנה באבות²⁷ אומרת "העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר בעבירה אחת קונה לו קטיגור אחד" והרב ברטנורה מבאר מהו קטיגור מליץ רע²⁸.

כתב החפץ חיים²⁹ "ראיתי בכיון על המורה שעות שבשיעור מינוט (דקה) אחד יכול לומר מאתים תיבות שכל תיבה ותיבה הוא

1 איכה פרק ג' פסוק לח'
 2 פרק ד' משנה יא'
 3 עוד עיין מה שכתב בזה המהרש"א [שבת לב' ע"א ד"ה אלו הן]
 4 בספר תורת הבית ח"ב, ועיין בספר חפץ חיים בהוצאת דירשו [בעשין הרה"ר 27] שיש סתירה מדברי החפץ חיים אם עובר בלאו על כל תיבה של לשה"ר או רק על כל משפט שיש בו משמעות של גנות, אבל בספר אפיקי ים [בפניו היום אות י'] כתב בפשיטות שעובר בכל תיבה. ולפי"ז סיים שם שברבע שעה של לשון הרע מתקבץ בערך שלשה אלפים של מילים.

זוכר חסדי אבות הרב יוסף חיים ביטון שליט"א

א. עומדים אנו כבר קרוב לשנה במצב מחודש שלא היה מימות עולם: כאשר כל העולם כולו נמצא תחת בילבול הדעת המכונה קרונה. כאשר אין איש שלא השפיע עליו המצב החדש מי יותר ומי פחות.

כאשר רואים את המצב החדש מתמלא הלב בחששות מן העתיד הלוא ידוע. אבל המאמין בתורה הקדושה יודע כי אין כל חדש תחת השמש.

המדרש רבה על הפסוק "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וק"ל לה" כותב אמרו רבותינו "משאמר הקדב"ה הדבר הזה, באותה שעה מפי העליון לא תצא הרעות והטוב מאליה הרעה באה על

עיוני מזרח

שבת, מילה וראש חודש כוונת היונים בביטול הרב שמואל שוקרון שליט"א

מבאר במגילת אנטיוכוס שהיונים רצו לבטל שלושה דברים: שבת, מילה וראש חודש. וצ"ריכים להבין שני דברים קודם כל בנוסח על הניסים כתוב שהיונים רצו לשכחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך ואילו במגילה הנ"ל כתוב שרצו לבטל רק שלושה דברים ולא יותר ועוד דבר שני צריכים להבין דבשלמא שבת ומילה הם דברים יסודיים ועיקריים ביהדות. מי שמחלל שבת כאילו כופר במעשה בראשית, ברית מילה כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו. אבל מה שיש בר"ח נכון שכל החגים והמועדים תלויים בקדושת וקביעות ר"ח אבל אין זה דבר כל כך יסודי דהרי בודאי שהיו חכמי התורה (ומוציאים) מחפשים ומוציאים בחכמתם הקדושה דרכים אחרות איך לקבוע ולדעת המועדים.

בודאי שכוונתם היתה יותר עמוקה ורמזו לנו חז"ל דבר גדול כמה שכותבים שרצו לבטל ראש חודש ללמוד משהו מהחודש ומהלבנה גופא.

בלבנה רואים מידה זו של שאיפה לעלות מעלה להיות גדול יותר ויותר, התורה כותבת בארון הק' שהיו מונחים עליו שני כרובים וצריכים להבין קודם כל מה זה כרובים מה התורה מרמזת לנו בזה, רש"י על המקום כותב שכרובים הם פרצוף של קטן ומתכוונת התורה לרמז לנו שהארון מסמל התורה, לימוד התורה, ודרך הקטן לעלות מעלה משאוף לעלות. תשאל קטן בן שבע שנים בן כמה אתה והוא יוסיף על גילו האמיתי כמה שנים מפני שכך טבעו וכך דרכו לשאוף לגדולות. ומרמזת לנו התורה בזה שאת התורה צריכים ללמוד כמו דרכם של הכרובים בשאיפה וברצון לעלות תמיד וזאת היא הדרך הנכונה ללמוד תורה ואם לא לומדים בצורה זו לא מצליחים. וכבר כותבים חז"ל אשרי מי שעמלו בתורה, לא רק אשרי מי שלומד תורה דהתורה בכבדי הצליח צריכים לעמול בה, הפוך בה והפוך בה, וכבר כותב רש"י בהתחלת פרשת בחוקותי אם בחוקותי תלכו שמפרש רש"י שהביאור שתהיו עמלים בתורה: דהיינו שלימוד התורה אם רוצים להצליח בלימודה ולהיות גדולים בתורה אי אפשר בלי עמלה. וזהו מה שלומדים מקידוש החודש וחיודש הלבנה, להיות בעלי שאיפה לגדולות ללמוד תורה ברצון ובחשק.

וממילא גם תבין מהו הרמז שיש במצות ברכת לבנה

שמברכים רק עד חצי החודש ולא יותר ובטעם הוא דהיות וחודש רצו בזה שנלמד מהלבנה שאיפה לעלות, כמו שהלבנה עולה דבר זה שייך רק עד חצי החודש ולא יותר.

ובזה תבין רש"י בהתחלת בראשית שכותב אמר כי לא ב' התורה צריכה להתחיל אלא בפרשת קידוש החודש וכו' וקשה להבין במה חילוק אם מתחילים בפרשת החודש או בפרשה אחרת הלא סוף סוף הכל יהא כתוב בהתחלה או באמצע. אמנם לפי דרבנן מובנים דברי רש"י בדקידוש החודש יש רמז ללימוד התורה איך צריכים ללמוד, אם כן מן הראוי שזה יהיה בהתחלה כעין הקדמה לדעת איך צריכים ללמוד התורה.

ולפי זה נבין מה היתה כוונת היונים בביטול החודש. שרצו לבטל מעם ישראל את צורת הדרך ללימוד תורה בשאיפה ובעמל, ולכן ממילא תתבטל התורה חלילה, וזהו נוסח על הניסים להשיכם תורתך על ידי ביטול החודש.

וכמו שכותב המ"ב בהקדמתו להלכות אלו שהיונים החזירו העטרה ליושנה על יותר ממאתיים שנה.

אבל דע לך שהדבר בזה מבהיל דמצד אחד רואים חז"ל שכותבים שלולי החשמונאים נשתכחה תורה חלילה מישראל ואילו במקום אחר כותבים חז"ל כל מי שאומר שהוא מזרע חשמונאים הרי הוא עבד עיין גמרא בב"ב. ואיך אפשר שלאנשים קדושים כאלו שעשו כל כך בעד עם ישראל יגיע להם עונש כזה גדול. ראה מה אומר הרמב"ן ע"ה בפרשת ויחי על הפסוק לא יסור שבט: חז"ל אומרים שאחד ממה דברים שהתורה נקנית בהם הוא המכיר את מקומו. וחושבים שאם באמת לא מכיר את מקומו זה לא כל כך נורא, אמנם לא כך אומרים חז"ל כי אם אותו שלא מכיר את מקומו ונכנס בגבול אחרים יכול להחריב את עממו וזהו מה שקרה לכוהנים קדושים אלו, הכהונה שייכת לשבט לוי כוהנים, והמ" לוכה לדוד ולזרעו עד עולם. והם לאחר שנצחו לקחו המלוכה גם בשבילם ועל זה נחרבה.

עלינו לבקש מהקב"ה שירחם על עמו ישראל בכל מקום שהם ויסיר מעלינו המגיפה הרעה הזו ויראנו נפלאות תשועת השם כהרף עין בשורות טובות.

חג חנוכה שמח. ונזכה לאורות גדולים.

בענין נר חנוכה

1. נר חנוכה אומרים חז"ל איש וביתו וחולקים גדולים - גדולי עולם איך נוהגים בהדלקת נר דידיעיים הדברים שאנחנו הספרדים רק הבעל הבית מדליק ולא אף אחר

If you would like to sponsor in memory or in zechut of a loved one
or would like to give in a chabura, receive PDF version,
or for other information or feedback please contact:
orothamizrach@gmail.com | 07815 885 245